PARLAMENTO EUROPEO EVROPSKÝ PARLAMENT EUROPA-PARLAMENTET
EUROPÄISCHES PARLAMENT EUROOPA PARLAMENT ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ EUROPEAN PARLIAMENT
PARLEMENT EUROPÉEN PARLAMENTO EUROPEO EIROPAS PARLAMENTS
EUROPOS PARLAMENTAS EURÓPAI PARLAMENT IL-PARLAMENT EWROPEW EUROPEES PARLEMENT
PARLAMENT EUROPEJSKI PARLAMENTO EUROPEU EURÓPSKY PARLAMENT
EVROPSKI PARLAMENT EUROOPAN PARLAMENTTI EUROPAPARLAMENTET

Štrasburk, 23. října 2007

LISABONSKÁ SMLOUVA

Dne 19. října 2007 dospěly v Lisabonu hlavy států a vlád k dohodě ohledně nové Reformní smlouvy, kterou uzavřely Mezivládní konferenci (IGC).

Nová Smlouva posílí akceschopnost Unie zvýšením účinnosti a efektivity institucí a rozhodovacích mechanismů, zvláště s přihlédnutím k novým globálním výzvám a otázkám významným pro občany, jako je změna klimatu, energetická bezpečnost, mezinárodní terorismus, organizovaná přeshraniční trestná činnost, přistěhovalectví a další rozšiřování.

Lisabonská smlouva rovněž zdokonalí demokratickou odpovědnost Unie a zákonnost a znovu tak potvrdí cíle a hodnoty Unie.

Nová Reformní smlouva pozměňuje Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, která má být nově nazývána Smlouva o fungování Evropské unie. Obě smlouvy mají mít stejné právní postavení.

Ačkoli nová Smlouva nemá již ústavní povahu, zachovává nejdůležitější úspěchy Ústavy v otázkách demokratické zákonnosti, účinnosti a posilování práv občanů (s určitými podstatnými výjimkami pro Spojené království a další členské státy):

1. Článek na začátku Smlouvy o EU jasně definuje hodnoty, na kterých je Unie založena. Další článek stanoví cíle Unie.

2. Listina základních práv je od nynějška právně závazná a má stejné právní postavení jako Smlouvy, ačkoli její znění nebude součástí Smluv. Díky neústupnosti zástupců EP při Mezivládní konferenci Listinu slavnostně vyhlásí na plenárním zasedání Parlamentu předsedové Parlamentu, Rady a Komise dne 12. prosince 2007 a následně bude Listina zveřejněna v Úředním věstníku. Vyhlášení bude odrážet zvláštní povahu Listiny a zvýší její viditelnost. Článek Smlouvy, který dává Listině její právní závaznost, bude odkazovat na výše uvedené vyhlášení. Protokol zavádí zvláštní opatření pro Spojené království a Polsko, která stanoví výjimky v oblasti soudní pravomoci Evropského soudního dvora a vnitrostátních soudů ve věci ochrany práv uznaných Listinou.

Externí překlad

3. Návrh Smlouvy stanoví nový právní základ pro přistoupení Unie k Evropské úmluvě o lidských právech. Rada bude rozhodovat jednomyslně se souhlasem Evropského parlamentu a souhlasem členských států.

4. Ačkoli ustanovení týkající se občanství budou součástí Smlouvy o fungování Evropské unie, pojem evropského občanství znovu získal místo, které si zasluhuje, a díky neústupnosti zástupců EP nyní článek 8 Smlouvy o EU uvádí: *„Občanem Unie je každá osoba, která má státní příslušnost členského státu. Občanství Unie doplňuje státní příslušnost členského státu, nenahrazuje ji.“*

5. Posiluje se participativní demokracie, zejména prostřednictvím práva na občanskou iniciativu, které umožňuje nejméně jednomu milionu občanů ze značného počtu členských států požádat Komisi, aby začala v určité oblasti jednat.

6. Spolurozhodování se značně rozšiřuje (jak se předpokládalo v Ústavě) a stává se běžným legislativním postupem. V důsledku toho se Evropský parlament stává rovnoprávným spoluzákonodárcem pro 95 % evropských právních předpisů. Účast Parlamentu zvyšuje demokratickou legitimitu evropských právních předpisů.

7. Nový rozpočtový proces zajišťuje plnou rovnováhu mezi Parlamentem a Radou ve schvalování celého rozpočtu (ruší se rozlišení mezi povinnými a nepovinnými výdaji) a víceletého finančního rámce, který je nyní právně závazný.

8. Hlasování kvalifikovanou většinou se v Radě stává obecným pravidlem. Stejně jako v Ústavě je zachována její definice jakožto dvojité většiny 55 % států, které představují nejméně 65 % obyvatelstva (přičemž blokační menšinu musí tvořit nejméně 4 členské státy), tato definice však nevstoupí v platnost dříve než v roce 2014. Bude pro ni rovněž platit tříleté přechodné období do roku 2017, během něhož bude možné rozhodnutí zablokovat podle pravidel hlasování stanovených ve Smlouvě z Nice. Navíc nový mechanismus na základě „kompromisu z Ioanniny“ stanoví, že menšina členských států může požádat o nové zvážení legislativního návrhu před jeho přijetím. Podle prohlášení, které je přílohou nové Smlouvy, tomuto mechanismu zajistí právní status rozhodnutí Rady. Protokol sjednaný v posledních hodinách Mezivládní konference uvádí, že Rada může takové rozhodnutí zrušit nebo změnit pouze po předchozím projednání v Evropské radě, která jedná konsenzem.

9. Dále bude snadnější než nyní využít posílené spolupráce. Parlament musí vydat svůj souhlas.

10. Evropské radě bude předsedat nový stálý předseda Evropské rady (volen na dva a půl roku hlavami států a vlád) a bude řídit její práci. Zajistí přípravu a kontinuitu jednání práce Evropské rady, bude usilovat o usnadnění soudržnosti a konsenzu v Evropské radě a po každém jejím zasedání předloží zprávu Evropskému parlamentu.

11. Mezivládní konference se dohodla na novém složení Parlamentu na základě návrhu Parlamentu na doplnění jednoho křesla. Toto křeslo bude přiděleno Itálii. V důsledku toho bude Parlament tvořit 750 poslanců a jeho předseda.

12. Předsedu Komise bude volit Evropský parlament většinou hlasů všech svých členů. Kandidáta Parlamentu navrhne Evropská rada, která jej nominuje kvalifikovanou

většinou s přihlédnutím k výsledkům voleb do Evropského parlamentu a po náležitých konzultacích. Parlament bude rovněž hlasovat o jmenování celé Komise včetně vysokého představitele Unie pro zahraniční věci, který bude rovněž místopředsedou Komise.

13. Aby byla zajištěna efektivita Komise, sníží se počet jejích členů: po roce 2014 bude tvořena počtem komisařů odpovídajícím dvěma třetinám počtu členských států. K zajištění rovnosti členských států bude zaveden rotační systém, který zajistí, aby byl každý členský stát zastoupen ve dvou kolegiích ze tří. Od vstupu Reformní smlouvy v platnost do roku 2014 bude Komise tvořena členy podle zásady jeden člen za jeden členský stát (včetně místopředsedy / vysokého zástupce).

14. Zřízení dvojí funkce vysokého představitele pro zahraniční věci, který bude předsedat Radě pro zahraniční věci a bude jedním ze dvou místopředsedů Komise, zajistí sladění všech zahraničních akcí Unie. Představitele jmenuje Evropská rada se souhlasem předsedy Komise. Jako místopředseda Komise bude představitel podléhat hlasování Parlamentu o jmenování celé Komise. Z podnětu zástupců EP zaručuje prohlášení sjednané na Mezivládní konferenci v poslední chvíli právo Parlamentu účastnit se jmenování prozatímního prvního vysokého představitele.

15. Pokrok dosažený v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky byl v celé své šíři zachován, včetně váhavého pokroku ve zvyšování účinnosti rozhodování a zřízení Evropského útvaru pro vnější činnost, který bude nápomocen vysokému představiteli při zajišťování souladu všech vnějších činností Unie.

16. V oblasti obrany mohou členské státy, které k tomu mají kapacity a jsou ochotné tak učinit, rozvíjet strukturovanou spolupráci, jež může vést k systému společné obrany. Zavádí se doložka o solidaritě: pokud se členský stát na svém území stane obětí ozbrojené agrese, poskytnou mu ostatní členské státy pomoc a podporu všemi prostředky, které jsou v jejich moci.

17. Oblast svobody, bezpečnosti a práva je předmětem pravomocí Společenství a rozšiřuje se spolurozhodování a hlasování kvalifikovanou většinou, přestože v určitých oblastech jsou nadále možné iniciativy členských států. Zařazení do pravomocí Společenství je spojeno s určitými „záchrannými brzdami“, které členským státům umožňují předkládat problémy Evropské radě, pokud jsou ohroženy jejich zásadní zájmy v této oblasti. V těchto případech je umožněna posílená spolupráce. Zvláštní protokoly stanoví výjimky pro Spojené království a Irsko (mechanismus přijetí a odmítnutí účasti).

18. Soudní pravomoc Soudního dvora se rozšiřuje a zahrnuje všechny činnosti Unie kromě společné zahraniční a bezpečnostní politiky (ale včetně kontroly opatření omezujících práva osob).

19. Zavádí se jednotná právní subjektivita Unie a mizí pilířová struktura a tím se společné politiky v oblasti svobody, bezpečnosti a práva stávají součástí metody Společenství. Společnou zahraniční a bezpečnostní politikou se však zabývá Smlouva o Evropské

unii (zatímco ostatními oblastmi vnější činnosti EU se zabývá Smlouva o fungování Evropské unie) a pro tuto politiku nadále platí zvláštní rozhodovací postupy.

20. Zavádí se jasné a přesné rozdělení pravomocí, které doprovází ustanovení o pružnosti podobné stávajícímu, podle něhož však musí nyní svůj souhlas vydat Parlament.

21. V rámci tzv. postupu žluté karty (pokud jedna třetina vnitrostátního parlamentu odmítne legislativní návrh, Komise jej znovu posoudí) byl zaveden nový mechanismus, který má vnitrostátním parlamentům umožnit kontrolu uplatňování zásady subsidiarity: pokud prostá většina vnitrostátních parlamentů přijme stanovisko uvádějící, že legislativní návrh nedodržuje zásadu subsidiarity, a Rada nebo Parlament vyjádří s těmito vnitrostátními parlamenty souhlas, návrh se zamítne.

22. Zavádějí se nové právní základy pro energetiku (posílený základ), patenty, cestovní ruch, sport, vesmír a správní spolupráci a politika ochrany životního prostředí byla doplněna o odkaz na změnu klimatu.

23. Nové horizontální „sociální“ ustanovení zajišťuje, že při definování a provádění svých politik přihlédne Unie k požadavkům, jako je podpora „vysoké úrovně zaměstnanosti“, „přiměřené sociální ochrany“, „boje proti sociálnímu vyloučení“ a „vysoké úrovně všeobecného a odborného vzdělávání a ochrany lidského zdraví“.

24. Zvláštní právní základ uznává konkrétní znaky služeb obecného hospodářského zájmu. Zájmy Unie v této oblasti dále upravuje protokol.

25. Hierarchie norem je zachována pomocí rozlišení mezi legislativními akty, akty v přenesené pravomoci a prováděcími akty, ačkoli pojmy „zákon“ a „rámcový zákon“ byly opuštěny ve prospěch zachování současné terminologie (směrnice, nařízení a rozhodnutí). Parlament a Rada budou mít stejné pravomoci ve věci definování způsobů kontroly aktů v přenesené pravomoci a prováděcích aktů (postup projednávání ve výborech).

26. Evropský parlament má větší úlohu v procesu změn Smlouvy: dostává právo iniciativy, je součástí Konventu, který jádrem nového řádného postupu pro přijímání změn, a jeho souhlas je nezbytný v případě, kdy Rada nechce svolávat Konvent v případě drobných změn.

27. Jsou zachovány zjednodušené postupy pro změny Smluv, které pro politiky a postupy zavedla Ústava:

    - část Smlouvy o fungování Evropské unie týkající se vnitřních politik a činností lze změnit jednomyslným rozhodnutím Evropské rady se souhlasem členských států (po konzultaci EP);

    - další zjednodušený postup umožňuje přechod od jednomyslnosti ke kvalifikované většině v Radě nebo od zvláštního legislativního postupu k řádnému legislativního postupu (spolurozhodování) jednomyslným rozhodnutím Rady se souhlasem EP. Vysloví-li vnitrostátní parlament nesouhlas, nelze rozhodnutí přijmout. V takovém případě lze použít pouze řádný postup pro přijímání změn Smlouvy.

Smlouva o Evropské unii bude také obsahovat ustanovení o vystoupení, které definuje způsoby a postupy, jimiž může členský stát vystoupit z Unie. Je vyžadován souhlas Evropského parlamentu.